

Сухоребра Т.І.

Вінницький торговельно-економічний інститут Державного торговельно-економічного університету

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ПАЛІННЯМ ЛИСТЯ, СУХОЇ ТРАВИ ТА ІНШИХ ВІДХОДІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

У статті проаналізовано ряд теоретичних джерел та чинних нормативно-правових актів, що регулюють питання адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з палінням листя, сухої трави та інших відходів у період воєнного часу. Встановлено, що військове вторгнення росії до України вже завдало і продовжує завдавати катастрофічної шкоди довкіллю. Проте, з'ясовано, що ці порушення і наслідки від них, – це, все ж таки, прерогатива міжнародного права, кримінального законодавства і, відповідно, їх кваліфікацію та оцінку повинні здійснювати належні міжнародні інстанції, Офіс Генерального прокурора, а адміністративні правопорушення проти довкілля, вчинені окремими особами із числа українського населення під час воєнного стану, мають кваліфікуватися за національним законодавством України.

Акцентовано особливу увагу на проблемі спалювання сухою травою в умовах воєнного стану, що, відповідно, становить собою додаткову небезпеку. Наголошено, що такі дії можуть навіть прирівнюватися до диверсій, і це вже передбачає не адміністративну, а кримінальну відповідальність. Таким чином, вогнища, розведені людиною, можуть розцінюватися як подання світлових сигналів агресору. До того ж, задимлення обмежує огляд місцевості військовими, правоохоронцями, рятувальниками.

Визначено, що адміністративне законодавство забороняє самовільне спалювання сухої рослинності або її залишків і передбачає за ці дії адміністративну відповідальність. Верховна Рада України 13 квітня 2020 року прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою збереження довкілля щодо посилення відповідальності за дії, спрямовані на забруднення атмосферного повітря та знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу», яким, зокрема, суттєво збільшено розміри штрафів за спалювання листя, трави та відходів. Констатовано, що на даний час спостерігається надзвичайно малий відсоток щодо виявлення досліджуваної категорії адміністративних правопорушень і притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності. Виходячи з цього, у статті сформульовані науково-обґрунтовані висновки, а також внесені відповідні пропозиції і рекомендації.

Ключові слова: довкілля, адміністративні правопорушення, адміністративна відповідальність, небезпечні та шкідливі наслідки, адміністративне законодавство України, військові дії, воєнний стан.

Постановка проблеми. Українське суспільство сьогодні переживає надзвичайно складні часи, часи війни. Зусилля російського окупанта сконцентровані не тільки на знищенні нації, поваленні державної влади, але й завданні шкоди довкіллю. Ті катастрофічні наслідки, які вже спричинені навколишньому середовищу, природним ресурсам у результаті воєнних дій, не можливо оцінити на належному рівні. Так як через окупацію певних територій, ми не володіємо правдивою інформацією щодо масштабів і розмірів завданої шкоди. На разі лишень можемо робити припущення і вдаватися до поверхневого аналізу означеного нами питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Під час дослідження адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері охорони природи слід вказати, що такою проблематикою займалися українські учені-адміністративісти, серед яких: В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, І. В. Арістова, О. М. Бандурка, А. І. Берлач, Н. А. Берлач, Ю. П. Битяк, О. Г. Бондар, І. Л. Бородін, В. В. Галуцько, І. П. Голосніченко, І. А. Городецька, І. С. Гриценко, П. В. Діхтієвський, Т. О. Коломоець, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, В. І. Курило, В. А. Ліпкан, О. П. Світличний, С. Г. Стеценко, О. Г. Стрельченко, О. І. Харинова, В. К. Шкарупа та інші, представники

еколого-правової науки – В. І. Андрейцев, Г. І. Балюк, А. П. Гетьман, І. В. Курило, В. М. Єрмоленко, І. Ю. Ломакіна, М. В. Шульга, В. З. Янчук та ін.

Постановка завдання полягає у тому, щоб на підставі теоретичних джерел та чинних нормативно-правових актів здійснити аналіз адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з палінням листя, сухої трави та інших відходів, у період воєнного часу, а також сформулювати науково-обґрунтовані висновки і пропозиції щодо вдосконалення адміністративного законодавства з метою мінімізації відповідних правопорушень.

Виклад основного матеріалу дослідження. За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів, за попередніми підрахунками, станом на 1 березня 2022 року агресор веде бойові дії на території 900 об'єктів природно-заповідного фонду площею 12 406,6 кв.км, що становить близько третини площі природно-заповідного фонду України. Під загрозою знищення перебувають близько 200 територій Смарагдової мережі площею 2,9 млн га. Смарагдова мережа – це мережа природоохоронних територій, створена задля збереження видів та оселищ, які потребують охорони на загальноєвропейському рівні, але розташовані в країнах, які не є членами ЄС. Усе це середовища існування для тисяч видів рослин і тварин. Ці території мають важливу роль для захисту біорізноманіття та збереження клімату. Ареали деяких рідкісних і ендемічних видів і оселищ опинилися в зоні активних бойових дій, що загрожує їхньому існуванню, наприклад це цілинні нерозорані степи, крейдяні схили на Донеччині, приморські оселища у південних областях, болота на півночі [5].

Російські війська атакують портову інфраструктуру вздовж узбережжя Чорного та Азовського морів і кораблі на якірних стоянках, що призводить до забруднення вод і поширення отруйних речовин у море. Нафтопродукти негативно впливають на морські біоценози, формуючи плівки на поверхні води, що порушує обмін енергією, теплом, вологою та газами між морем і атмосферою. Крім того, вони напряму впливають на фізико-хімічні та гідрологічні умови, викликають загибель риби, морських птахів і мікроорганізмів. Усі компоненти нафти токсичні для морських організмів. У нафти є ще одна побічна властивість. Її вуглеводні здатні розчиняти низку інших забруднюючих речовин, таких як пестициди, важкі метали, які разом із нафтою концен-

труються в приповерхньому шарі та ще більше отруюють його [5].

Воєнні дії стихійно спричиняють лісові пожежі. Такі неконтрольовані пожежі завдають непоправної шкоди довкіллю. У результаті горіння лісових масивів гинуть рослини, тварини, знищуються цілі екосистеми. Окрім того, нерозірвані снаряди і міни, що знаходяться у лісах, є джерелом забруднення атмосфери та ґрунтів, а також становлять загрозу для всього живого. Через підвищений шумовий фон, що спричинений вибухами, поведінка тварин міняється, вони дезорієнтуються у просторі, намагаються втекти і навіть можуть зазнавати контузій.

Забруднення ґрунтів паливно-мастильними матеріалами та іншими нафтопродуктами відбувається унаслідок руху та пошкоджень сухопутної військової техніки. У ґрунтах, просочених паливно-мастильними матеріалами, знижується водопроникність, витісняється кисень, порушуються біохімічні та мікробіологічні процеси. Внаслідок цього погіршується водний, повітряний режими та колообіг поживних речовин, порушується кореневе живлення рослин, гальмується їх ріст і розвиток, що спричиняє загибель [5].

Таким чином, із усіх видів людської діяльності війна найгірше впливає на довкілля: з одного боку військові дії негативно позначаються на довколишньому середовищі, а з іншого – ресурси, що йдуть на війну, могли б витрачатися на збереження довкілля або на ресурс-ефективні технології. Тому за умов відкритих бойових дій слід розрізняти прямі і непрямі впливи, а також втрачені можливості [15].

До прямих впливів належать вибухи, які руйнують екосистему. Тим більш російсько-українська війна розпочалась майже навесні, коли тварини прокидаються, птахи повертаються, а все живе готується мати потомство. Руйнування середовища існування і шумове забруднення місць їхнього проживання негативно впливає на перебіг сезону розмноження. Ба більше, пряме потрапляння снарядів та забруднення обгорілою військовою технікою повністю руйнує екосистему. Усі набої, які розриваються, горіння неметалевих деталей військової техніки забруднюють ґрунти та воду важкими металами і токсичними елементами. Не говорячи вже про тони металобрухту, які розкидані по лісопосадках [15].

Крім найочевидніших наслідків війни, ведення бойових дій призводить до так званих «мовчазних жертв» природи, довготермінових екологічних катастроф.

Непрямі наслідки бойових дій на довкілля виникають не від пожеж чи розриву снарядів, а, скажімо, від знеструмлення шахти, з якої треба відкачувати воду. Без електроенергії не працюють насоси і шахта затоплюється разом із токсичними та радіоактивними відходами, які можуть проникати у ґрунтові води. Ця проблема була актуальною на Донбасі ще з 2014 року. Її ніяк не можна було вирішити, а зараз ситуація загострюється.

Іншим прикладом непрямого впливу є неконтрольовані викиди неочищених відходів підприємств у воду чи атмосферу. Зараз у зв'язку з воєнним станом держава тимчасово це не контролює. Хотілося б вірити, що усі українці чесні й відповідальні. Втім бувають недобросовісні підприємці та й очікую, що на війну спишуть і чимало екологічних правопорушень, скоєних до 24 лютого, наприклад, вирубки лісів [15].

Проте, якщо вищезазначені нами порушення і наслідки від цих порушень, – це, все ж таки, прерогатива міжнародного права, кримінального законодавства і, відповідно, їх кваліфікацію та оцінку повинні здійснювати належні міжнародні інстанції, Офіс Генерального прокурора, то адміністративні правопорушення проти довкілля, вчинені окремими суб'єктами із числа українського населення під час воєнного стану, мають кваліфікуватися за національним законодавством України.

Особливої уваги заслуговує категорія адміністративних правопорушень, пов'язана з палінням листя, сухої трави та інших відходів. Люди, які здійснюють відповідні діяння, чомусь завжди переконані, що у цьому немає ніякової небезпеки, і, навпаки, стверджують про їх корисність.

При згорянні однієї тонни рослинних залишків у повітря вивільняється біля 9 кг мікрочастинок диму. До їх складу входять пил, окиси азоту, чадний газ, важкі метали і низка канцерогенних сполук [7]. В тліючому без доступу кисню листі виділяється бензопірен, що здатен викликати різні захворювання дихальних шляхів у людини.

Окрім того, спалювання листя не сприяє підвищенню родючості ґрунтів. Адже висока температура при горінні знищує всю мікрофлору, що утворюється у верхньому шарі ґрунту [3]. Земляний родючий покрив, на якому спалюють траву, відновлюється лише через 5-6 років [14]. Гинуть не тільки мікроорганізми, але й знищуються гнізда птахів. Від сильної трав'яної пожежі гинуть практично всі тварини, що живуть у сухій траві або на поверхні ґрунту: зайці, їжаки, плазуни, земноводні. Спалювання сухої рослинності

часто призводить до займання торфовищ і лісових насаджень [3].

Не допускається спалювання промислових та побутових відходів, які є джерелами забруднення атмосферного повітря, забруднюючими речовинами та речовинами з неприємним запахом або іншого шкідливого впливу, на території підприємств, установ, організацій і населених пунктів [14]. Але статтею 20 Закону України «Про охорону атмосферного повітря» [13] передбачено виняток щодо таких випадків. Зокрема, коли таке спалювання здійснюється з використанням спеціальних установок при додержанні вимог, встановлених законодавством про охорону атмосферного повітря. Власники або уповноважені ними органи підприємств, установ, організацій та громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності зобов'язані забезпечувати переробку, утилізацію та своєчасне вивезення відходів, які забруднюють атмосферне повітря, на підприємства, що використовують їх як сировину, або на спеціально відведені місця чи об'єкти.

Згідно Правил утримання жилих будинків та прибудинкових територій, затверджених Наказом Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 17.05.2005 р. № 76 [9], прибудинкова територія повинна постійно утримуватися в чистоті, систематично очищатися від сміття, тари, опалого листя. Спалювання всіх видів відходів на даній території домоволодінь і в сміттєзбірниках забороняється.

Нормами Наказу Державного Комітету лісового господарства України від 27.12.2004 р. № 278 «Про затвердження Правил пожежної безпеки в лісах України» [8] закріплені загальні протипожежні вимоги. Зокрема, протягом пожежонебезпечного періоду забороняється: 1) розведення багать у лісі (крім тих, що пов'язані з технологічними вимогами лісогосподарських заходів у спеціально передбачених для цього місцях); 2) палити, кидати у лісі непогашені сірники, недопалки, витрушувати з люльок гарячий попіл, крім місць, що обладнані для цієї мети; 3) залишати у непередбачених для цього місцях лісу обмашене, просочене бензином, гасом, мастилом або іншими горючими речовинами ганчір'я тощо; 4) заправляти палимим у лісі паливні баки під час роботи двигуна; 5) випалювати траву та інші рослини рештки на землях лісового фонду, а також на інших земельних ділянках, що безпосередньо примикають до лісу (у тому числі проводити сільськогосподарські пали); 6) звалювати

та спалювати у лісових насадженнях сміття, будівельні залишки, побутові та горючі відходи тощо; 7) здійснювати у лісі без узгодження з постійними лісокористувачами роботи з використанням вибухових та інших горючих речовин.

Відповідно до Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України, затверджених Наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства від 10.04.2006 р. № 105 [10] на об'єктах благоустрою зеленого господарства забороняється: 1) виконувати земляні, будівельні та інші роботи без дозволу, виданого в установленому порядку; 2) самовільно влаштовувати городи, пошкоджувати дерева, кущі, квітники, газони; 3) вивозити і звалювати в не відведених для цього місцях відходи, сміття, траву, гілки, деревину, сніг, листя тощо; 4) складувати будівельні матеріали, конструкції, обладнання; 5) влаштовувати зупинки пасажирського транспорту та паркувати автотранспортні засоби на газонах; 6) влаштовувати ігри на газонах; 7) спалювати суху рослинність, розпалювати багаття та порушувати інші правила протипожежної безпеки; 8) підвішувати на деревах гамаки, гойдалки, мотузки для сушіння білизни, прикріплювати рекламні щити, електропроводи та інше, якщо вони можуть пошкодити дерево; 9) добувати з дерев сік, смолу, наносити механічні пошкодження; 10) рвати квіти, ламати гілки дерев; 11) винищувати мурашники, ловити птахів і звірів; 12) випасати худобу, вигулювати та дресирувати тварин у не відведених для цього місцях та ін.

Щодо сухої рослинності, то, апелюючи до п. 9.1.19 Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України [10], згрібати листя з-під групи дерев і чагарників у лісопарках, парках, гідропарках, скверах, садах, за винятком ділянок загонів тощо, забороняється, тому що це призводить до винесення органічних добрив, зменшення ізоляційного шару для ґрунту, який запобігає випаровуванню ґрунтової вологи та промерзанню коріння. Листя має залишатися на зиму під деревами, а весною його можна неглибоко прикопати або з допомогою механізмів змішати з ґрунтом, що приведе до його мінералізації. Згрібати листя слід лише тоді, коли воно негативно впливає на зовнішній вигляд (партерний газон, пам'ятники і меморіальні комплекси, площі, дитячі майданчики, спортивні комплекси, головні алеї зелених насаджень, галявини, квітники тощо).

Для так званої «утилізації» листя, подрібнених гілок та інших сухих рослинних решток необ-

хідно використовувати спеціальні полігони або спеціально облаштовані майданчики.

Спалювання рослинності суворо заборонено на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду України. Законом України «Про природно-заповідний фонд України» [12] такими територіями та об'єктами визначено: а) природні території та об'єкти – природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища; б) штучно створені об'єкти – ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, пам'ятки природи, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Землі природно-заповідного фонду – це ділянки суші і водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду. На землях природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного або історико-культурного призначення забороняється будь-яка діяльність, яка негативно впливає або може негативно впливати на стан природних та історико-культурних комплексів та об'єктів чи перешкоджає їх використанню за цільовим призначенням. На землях територій та об'єктів природно-заповідного фонду, які створюються в зоні відчуження та зоні безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, забороняється будь-яка діяльність, що не забезпечує режим радіаційної безпеки.

Відповідно території та об'єкти природно-заповідного фонду з додержанням вимог, встановлених вищезазначеним Законом [12] та іншими актами законодавства України, можуть використовуватися виключно: у природоохоронних цілях; у науково-дослідних цілях; в оздоровчих та інших рекреаційних цілях; в освітньо-виховних цілях; для потреб моніторингу навколишнього природного середовища.

Адміністративне законодавство забороняє самовільне спалювання сухої рослинності або її залишків і передбачає адміністративну відповідальність за порушення цих норм. Верховна Рада України 13 квітня 2020 року прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою збереження довкілля щодо посилення відповідальності за дії, спрямовані на забруднення атмосферного повітря та знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу» [6],

яким, зокрема, суттєво збільшено розмір штрафів за спалювання листя, трави та відходів. А саме були внесені зміни до ст. 77 та 77-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення [1].

Згідно зі статтею 77 КУпАП [1] штраф за порушення вимог пожежної безпеки в лісах складає для громадян від дев'яноста до двохсот сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (1530–4590 грн) і для посадових осіб – від двохсот сімдесяти до дев'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (4590–15 300 грн).

Штраф за знищення або пошкодження лісу внаслідок необережного поводження з вогнем, а також порушення вимог пожежної безпеки в лісах, що призвело до виникнення лісової пожежі або поширення її на значній площі становить для громадян від двохсот сімдесяти до дев'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (4590–15 300 грн) і на посадових осіб – від шістсот тридцяти до однієї тисячі восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [1] (10 710 – 30 600 грн).

Відповідно до статті 77-1 КУпАП [1] за випалювання стерні, луків, пасовищ, ділянок із степовою, водно-болотною та іншою природною рослинністю, рослинності або її залишків та опалого листя на землях сільськогосподарського призначення, у смугах відводу автомобільних доріг і залізниць, у парках, інших зелених насадженнях та газонів у населених пунктах без дотримання порядку, встановленого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища встановлено штраф для громадян від ста вісімдесяти до трьохсот шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (3060–6120 грн) і на посадових осіб – від дев'ятисот до однієї тисячі двохсот шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (15 300–21 420 грн). Ті самі дії, вчинені в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від трьохсот шістдесяти до семисот двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (6120–12240 грн.) і на посадових осіб – від однієї тисячі двохсот шістдесяти до однієї тисячі восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (21 420–30 600 грн).

Дотичною до вищезазначених статей можна назвати статтю 82 КУпАП [1], згідно якої за порушення вимог щодо поводження з відходами під час їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, знешкодження, видалення або

захоронення встановлено штраф для громадян від двадцяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (340–1360 грн) і для посадових осіб, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності – від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (850–1700 грн).

Слід зазначити, що спалювання сухою в умовах воєнного стану становить собою додаткову небезпеку. Такі дії можуть навіть прирівнюватись до диверсій, що, відповідно, передбачає вже не адміністративну, а кримінальну відповідальність. Диверсія – це вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення з тією самою метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій. У випадку, якщо ті самі діяння, вчинені в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, то покарання передбачає позбавлення волі строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна [2]. Виходячи з цього трактування, вогнища, розведені людиною, можуть розцінювати як подання світлових сигналів агресору. До того ж, задимлення обмежує огляд місцевості військовими, правоохоронцями, рятувальниками.

Нагадаємо, що воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [11]. В Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати

та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, відповідні заходи правового режиму воєнного стану [11].

Тому внесення змін до Кримінального кодексу України, які посилюють відповідальність за злочини проти основ національної безпеки в умовах воєнного стану, зумовлені вимогою часу. Так як дії, пов'язані зі спалюванням сухої трави, опалого листя та інших рослинних залишків, безпосередньо сприяють зниженню рівня обороноздатності країни та відволікають від виконання бойових завдань Збройних Сил України, територіальної оборони.

Нагадаємо, що в Україні введено воєнний стан, війна і досі триває. Правоохоронці, підрозділи рятувальників несуть службу в посиленому режимі. Тисячі ліквідованих пожеж, розбирання завалів, пошук постраждалих та евакуація десятків тисяч людей зі зруйнованих міст та селищ – саме так виглядає їх повсякденна робота на теперішній час. До того ж, ліквідація зазначених пожеж вимагає значних витрат паливо-мастильних матеріалів, яких і так обмаль. Тому, у такий складний для нашої країни час свідомо нищити свою землю, спалюючи суху траву та опале листя, відверто можна назвати злочином.

У підсумку доцільно зазначити наступне. По-перше, до 2050 року Європу планували перетворити на кліматично нейтральний континент. Тепер можна очікувати як більш амбітних цілей, так і рух у зворотному напрямку. Коли внаслідок військової діяльності руйнуються міста, також страждає довкілля. Можуть не працювати очищувальні станції, або внаслідок потрапляння снаряду в будинок формуються будівельні відходи вперемішку із елементами військової техніки. Подібне сміття є дуже небезпечним, тому його не можна просто прибрати й викинути. Його небезпечно як транспортувати, так і зберігати на звалищі. Тому для поводження із таким типом відходів у містах необхідно розробити окремий протокол [15].

За попередніми даними дистанційного зондування Землі супутниками EFFIS, внаслідок росій-

ської агресії пожежами вже пошкодили 102 тис. гектарів усіх ландшафтів України. До цієї цифри треба ще додати понад 10 тисяч гектарів. Саме стільки площ землі орієнтовно було знищено внаслідок спалювання сухої трави. 20 березня 2022 року рятувальники повідомили про загорання сухої рослинності на загальній площі майже 75 гектарів у Одеській області. 25 березня 2022 року на Полтавщині під час пожеж згоріло понад 52 гектари сухої трави, а на Львівщині – понад 31 гектар. 1 квітня 2022 року на Дніпропетровщині – майже 92 гектари [4]. І це ще далеко не всі дані.

По-друге, українське законодавство містить цілу низку норм, які забороняють незаконне спалювання сухої рослинності. Попри це, загальний стан справ з дотриманням законів у цій частині залишає бажати кращого. На даний час ми спостерігаємо надзвичайно малий відсоток щодо фіксування відповідних адміністративних правопорушень і притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності.

Це пов'язано як зі складністю виявлення винних осіб і доведення їх вини, так і з теперішньою обстановкою в державі. Про те, як працюють рятувальники в умовах війни, які виклики воєнного часу долають – важко недооцінити. Окрім того, їхня повсякденна робота доповнилась ще одним пунктом – ліквідовувати наслідки ракетних атак. Так, за даними Державної служби з надзвичайних ситуацій, третина всіх пожеж в Україні спричинена обстрілами. У цій ситуації сподівання було на те, що українське суспільство відповідальніше ставитиметься до свого життя і здоров'я, охорони навколишнього середовища та цінуватиме роботу всіх оперативних служб. Однак, статистика викликів через спалювання сухостою не змінилась. В окремих регіонах країни пожежникам, правоохоронцям доводиться працювати під обстрілами. Рятувальні підрозділи змушені реагувати на повідомлення про підпали сухостою, бо площа займання поширюється миттєво. Все це надзвичайно фізично і морально виснажує людський ресурс. Відповідно кадрів для такої кількості виїздів, масштабних руйнувань, гасіння пожеж апriori не вистачає.

Список літератури:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
3. На громадян, які спалюють листя, чекає штраф від трьох тисяч гривень – Управління екології та природних ресурсів. URL: https://kyivcity.gov.ua/news/na_gromadyan_yaki_spalyuyut_listya_chekaye_shtraf_vid_trokh_tisyach_griven_upravlinnya_ekologi_ta_prirodnikh_resursiv/.

4. Не тільки від рук рашистів: як підпали погіршують якість ґрунтів. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/8/685437/>.
5. Природа та війна: як військове вторгнення Росії впливає на довкілля України. URL: <https://ecoaction.org.ua/pryroda-ta-vijna.html>.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з метою збереження довкілля щодо посилення відповідальності за дії, спрямовані на забруднення атмосферного повітря та знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу : Закон України від 13.04.2020 р. № 556-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 19. Ст. 128.
7. Про заборону спалювання сухих рослинних залишків та сміття. URL: <https://bakhmach-mr.gov.ua/news/1631260584/>.
8. Про затвердження Правил пожежної безпеки в лісах України : Наказ Держкомлісгосп України від 27.12.2004 р. № 278. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-05#Text>.
9. Про затвердження Правил утримання жилих будинків та прибудинкових територій : Наказ Держжитлокомунгосп України від 17.05.2005 р. № 76. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0927-05#Text>.
10. Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України : Наказ Мінбуд України від 10.04.2006 р. № 105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-06#Text>.
11. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. Ст. 250.
12. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 16.06.1992 р. № 2456-XII. *Відомості Верховної Ради*. 1992. № 34. Ст. 502.
13. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16.10.1992 р. № 2707-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 50. Ст. 678.
14. Самовільне спалювання листя та сухої трави – поза законом. URL: <https://minjust.gov.ua/m/samovilne-spalyuvannya-listya-ta-suhoi-travi-poz-zakonom>.
15. Як війна впливає на довкілля і як можна допомогти його відновлювати – розповідає екологія. URL: <https://news.rivne.ua/post2553135>.

Sukhorebra T.I. ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR OFFENSES RELATED TO SMOKING LEAVES, DRY GRASS AND OTHER WASTE DURING WAR

The article analyzes a number of theoretical sources and current regulations governing administrative liability for offenses related to the burning of leaves, dry grass and other waste during the war. It has been established that Russia's military invasion of Ukraine has already caused and continues to cause catastrophic damage to the environment. However, it was found that these violations and their consequences are, after all, the prerogative of international law, criminal law and, accordingly, their qualification and evaluation should be carried out by appropriate international bodies, the Office of the Prosecutor General, and administrative offenses against the environment, committed by individual subjects of the Ukrainian population during martial law, must be qualified under the national legislation of Ukraine.

Particular attention is paid to the problem of burning dry land under martial law, which, accordingly, is an additional danger. It is emphasized that such actions can even be equated to sabotage, and this no longer implies administrative but criminal liability. Thus, hearths lit by humans can be regarded as giving light signals to the aggressor. In addition, the smoke limits the survey of the area by the military, law enforcement, rescuers.

It is determined that the administrative legislation prohibits the unauthorized burning of dry vegetation or its remains and provides for administrative liability for these acts. On April 13, 2020, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted the Law of Ukraine «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine in order to preserve the environment to strengthen responsibility for actions aimed at air pollution and destruction or damage to flora», which, in particular, significantly increased fines for burning leaves, grass and waste. It is stated that at present there is an extremely low percentage of detection of the investigated category of administrative offenses and bringing the perpetrators to administrative responsibility. Based on this, the article formulates scientifically sound conclusions, as well as relevant proposals and recommendations.

Key words: environment, administrative offenses, administrative liability, dangerous and harmful consequences, administrative legislation of Ukraine, hostilities, martial law.